

Toen zeide de Heere God: Ziet de mensch is geworden als Onzer één, kennende het goed en het kwaad. Nu dan, dat hij zijn hand niet uitsteke en neme ook van den boom des levens en ete en leve in eeuwigheid. Gen. 3:22.

En ziet Ik kom haastelijk.

Openb. 22:12a.

Zalig zijn zij, die Zijne geboden doen, opdat hun macht zij aan den boom des levens en zij door de poorten mogen ingaan in de stad. Openb. 22:14.

Meestal ziet men in het uitdrijven van den mensch uit het paradijs alleen een strafgericht over den mensch. Zoo zegt men: de mensch heeft gegeten van den boom der kennis van goed en kwaad, en is daarmee aan den dood onderworpen, dies is ook vanzelf uitgesloten, dat hij zou eten van den boom des levens, die hem het eeuwige leven geeft. Maar het is niet alleen een strafgericht, maar ook een daad van barmhartigheid. Genesis 3:22 is ook evangelisch. Het is reeds plaats maken voor Christus en Zijn kruis. Ja, het is de eenige mogelijkheid — de mensch verdreven van den boom des levens — opdat Christus door Zijn gerechtigheid weer het paradijs ontsluit met den boom des levens. Om dat te zien moeten wij iets verstaan van 's Heeren weg van Zijn gemaakt bestek. Wanneer de Heere Adam in het paradijs zet, het verbond met hem opricht, en de wereld in zijn handen legt, om nu te werken uit een waar geloof, naar de wet Gods, Hem ter eer, dan belijden wij van dezen mensch, dat God hem goed en naar Zijn evenbeeld geschapen heeft, in ware gerechtigheid en heiligheid. Maar tevens belijden wij — om 't met de woorden der oude vaders te zeggen — dat God Hem geschapen heeft in een staat-van-kunnen-zondigen om te komen tot den staat-van-niet-meer-kunnen-zondigen. Dat wil zeggen: deze mensch moet nog komen tot een bewuste keus, gedaan in volle vrijheid, waarbij hij God verkiest als zijn deel, zijn eeuwig goed. Hij moet nog komen uit dien eersten staat van spontane argelooze liefde tot den Vader tot dien tweeden staat van bewuste liefde tot den Vader. Heeft hij die bewuste keus gedaan, dan zal de Heere die keus in hem voor eeuwig vastleggen, zoodat er nooit een verandering meer optreedt, maar de mensch altijd God verkiest en Gods wereld. Zoo overvloedig rijk zal hem dan geschonken worden de Heilige Geest. Dus Adam moet nog op eigen beenen komen te staan. Hij moet nog worden de zoon, die beproefd komt uit de ure der beproefing van Gods zijde, en uit de ure der verzoeking van Satans zijde. Hij moet nog komen tot den staat van niet meer kunnen zondigen tot de wereld van de voleinding, tot de wereld van de vastgelegde keus.

En om Adam daarheen te leiden heeft de Heere gegeven het proefgebed. Dat proefgebed dient om te komen tot die eene beslissende keus, waarbij hij in volle vrijheid kiest voor God en Gods wereld. Heeft hij de goede keus gedaan en heeft hij God verkoren in gehoorzaamheid en liefde, dan komt hij door een daad van 's Heeren welbehagen in de wereld van de vastgelegde keus, waar ook voor hem bloeit de boom des levens met verlof, met vrijheid om te eten, om alzo eeuwig God te dienen, en den wil des Vaders te doen. In deze wereld der voleinding wenkt hem nu de boom des levens. Immers, als wij de Schrift lezen, en met name de Openbaring aan Johannes (Openb. 2:7, Openb. 22:14) dan blijkt, dat zij, die overwinnen, die in hun keus volharden, die den wil des Vaders hebben gedaan in Christus' krachten, die den Satan en zijn verzoeken zijn te boven gekomen, komen in het paradijs met verlof, met vrijheid tot het eten van den boom des levens, die in het midden van het paradijs van God is. Zij vinden nu in het paradijs, in de wereld van de vastgelegde keus den boom des levens. En waar de genade herstel beteekent van Gods verbonden en verbanden, daar mogen wij nu ook zeggen, dat de boom des levens voor Adam pas zijn betekenis krijgt ná de van God gevraagde en door Adam niet te ontwijken keus om den Heere te dienen in liefde en gehoorzaamheid. De boom des levens komt als de beslissing bij den boom der kennis van goed en kwaad gevallen is. Zij wenkt den gehoorzamen mensch met de glorie van het eeuwige leven bij God.

Maar Adam heeft niet gekozen in gehoorzaamheid, maar in ongehoorzaamheid. Hij is op eigen beenen komen te staan, maar als een mensch met giftige keus in zijn hart. En hij zal nu ook willen grijpen naar den boom des levens, naar de wereld van de vastgelegde keus, naar de wereld van de voleinding. Maar als de mensch nu eet van den boom des levens, en alzo nu komt de wereld van de voleinding, dan beteekent dat de eeuwige verschrikking. Want dan is er nooit een weg terug. Dan is de beslissing gevallen, en kan de wereld niet meer gered worden uit de diepte der ellende. Als Adam zijn God en Vader heeft losgelaten, en wanneer de Satan nog enkele minuten krijgt, en Adam eet van den boom des levens dan heeft de Satan de wereld voor altijd in zijn bezit, en is de weg van Christus, de weg van Golgotha en Paschen afgesneden. Daarom moet de mensch weg uit het paradijs. Hij moet weg van den boom des levens. De wereld

van de voleinding kan nu niet komen. De Heere waakt in dit dodelijk uur over den weg van Jezus Christus, dien Hij nemen moet in een wereld, waarin de radicale definitieve beslissing nog niet gevallen is. Hij waakt hier over den weg van den Borg, opdat Deze in een wereld van een-nog-niet-vastgelegde-keus alle gehoorzaamheid volbrengt, en naar de wereld der voleinding grijpe als Jezus Christus en Die gekruisigd, opdat Hij den Geest verwerve, den Geest der aanneming tot kinderen, opdat nu door dien Geest des menschen hart vernieuwd worde door een nieuwe schepping, een hart met een nieuwe keus, met een nieuwen wil van God bewogen zijnde uit krachten der herschepping om den Heere te verkiezen als zijn deel, zijn eeuwig goed. De wereld van de voleinding, van de vastgelegde keus zal nu niet komen, en de keus, die Adam gedaan heeft zal nog niet voor eeuwig worden vastgelegd, opdat in deze wereld kome het wonder der wedergeboorte, als vrucht van Christus' volmaakte offer. En door dit wonder der herschepping zal God in Christus vergaderen een gemeente der eerstgeborenen, een gemeente met een nieuwe, vaste, onveranderlijke keus om God lief te hebben boven alles en den naaste als zichzelf. En als dan de laatste dergenen, die de Vader aan Christus heeft gegeven, zal zijn toegebracht op het gehoor van het gepredikte Woord — dat zal zijn als een zaad der wedergeboorte — dan kan het paradijs komen en de boom des levens (Openb. 22:3), de wereld van de vastgelegde keus. Want dan zal de boom des levens sterken den mensch, weer tot alle goed werk toegerust, en dat door Hem, door Hem alleen om 't eeuwig welbehagen. De satan dacht in dit uur de wereld als zijn buit te krijgen, en den mensch als zijn slaaf mee te voeren, maar God waakt hier over het feest van Zijn welbehagen, dat Hij Zich in Christus heeft voorgenomen. Hij waakt hier over een wereld, waarin Hij kan komen als het Lam Gods dat de zonde der wereld wegneemt, en waarin Hij Zich Gode onstrafelijk offeren kan. De eerste weg naar het paradijs

## „LICHAAAM” (II)

Zooals we reeds opmerkten, heeft de door ons genoemde Leuvense hoogleraar een andere vertaling voorgelagen van dat gedeelte uit Augustus' edicten, dat aan de geleerden reeds zooveel hoofdbreken bezorgd heeft en waarin dan sprake zou zijn van „het lichaam der Grieken”. Die andere opvatting is, kort gezegd, dat er in heel die passage van geen lichaam der Grieken sprake is, maar dat de bedoelde nieuwe burgers „met hun lichaam” d.w.z. persoonlijk, in persoon, persoonlijke diensten hebben te bewijzen, net zoo goed als de Grieken. We zullen onze lezers niet vermoeden met bijzonderheden; voor wie in de zaak verder belangstellen mocht, geven we een nootje er over.<sup>1)</sup>

Intusschen, om een andere reden is toch de aangeraakte kwestie van betekenis. Het is ons niet meer te doen om dien éénen volzin; want te dien aanzien zijn we, voorzoover we hier durven oordeelen, geneigd tot de opvatting, dat De Visscher gelijk heeft, en dat er dus in het bedoelde edict van keizer Augustus geen sprake is van een „lichaam der Grieken”.

Maar de bespreking, die om dit ééne zinnetje heen geweven is, heeft ons enkele kruimpjes toegeworpen, die we graag wilden oppikken. Ze heeft de vraag naar voren gedrongen: welke beteekenissen kan het woord „sooma” (grieksch woord voor „lichaam”) zooal hebben in den tijd, waarin Augustus leefde?

Daar was vooreerst de meening van Schönbauer:

<sup>1)</sup> Zie F. de Visscher, Les Edits d'Auguste découverts à Cyrène, over de „munera corporalia”, p. 97, v. Er waren, zegt de auteur, tweeërlei munera: a) munera corporalia, b) munera patrimoniorum; daarmee correspondeert z.i. het dubbele grieksch spreken van „leitourgien tool soomati” en „leitourgien tois chrémata”. Hierom vertaalt De Visscher den zin uit het decreet aldus: „j'ordonne (que ces nouveaux citoyens) aient à s'acquitter des liturgies personnelles”, p. 98. Hij verwijst naar een andere inscriptie, handelende over de „ateleia”, c'est-à-dire l'exemption, du „corpus” et de toutes les liturgies envers la ville, tou te soomatos kai toon kata polin leitourgion pasoon..... le mot sooma désigne ici nécessairement une charge personnelle. Si donc le mot sooma peut et doit être pris dans le sens de munus corporale, notre texte signifierait que les nouveaux citoyens d'origine hellénique seront tenus des charges personnelles des Hellènes, c'est-à-dire qui incombent à ceux-ci..... Et ainsi se trouverait éliminé ce fameux „corpus”, cette collectivité des Hellènes, qui a été tant de difficultés et sur laquelle tant d'hypothèses se sont échafaudées, p. 99. In een noot: Il faudrait donc comprendre notre texte comme s'il était écrit: leitourgien..... tas tool soomati leitourgias tas toon Hellénon. — Tot recht verstand zij opgemerkt, dat de tekst zelf luidt: ei tines ek tēs Kurēnakēs eparchias politēai teteimnantai, toutous leitourgien oudon elason em merel tool toon Hellénon soomati keleuo ektos..... enz. Vertaling de V.: Si des habitants de la province de Cyrénaique ont été gratifiés du droit de cité, j'ordonne qu'ils n'en seront pas moins tenus, suivant leur tour, des liturgies personnelles des Hellènes, à l'exception (de ceux auxquels en vertu d'une loi ou d'un sénatus-consulte, par décret de mon père ou de moi-même, l'immunité a été conférée en même temps que la cité)..... etc.

wordt afgesloten, opdat de tweede weg geopend worde door het bloed van Christus, dat reinigt van alle zonden, en opdat in Hem en met Hem als den Oversten Leidsman en Voleinder des geloofs een schare optrekke, die niemand tellen kan, om weer in te gaan tot Gods poorten met lof, met lofzang in Zijn heilig hof, met een nieuw hart, met een vaste en onveranderlijke keus en met vrijheid om te eten van den boom des levens om alzo in eeuwige jeugd God te loven en te prijzen.

En wanneer nu in deze lijdensweken ons geloofssoog in het bijzonder zich richt op onzen Borg en Middelaar en op Zijn kruis, dan zien wij Hem loopen het pad der gehoorzaamheid en Hem volbrengen alle verplichtingen van het werkverbond en dragen de straf en de vervloeking, en alzo de wereld van de voleinding, de wereld van de vastgelegde keus verdienen. Hij komt nu te staan onder „het vlamig lemmer eens zwaards”. Maar Hij kan en wil en zal nu in onzen nood voorzien. En Hij opent nu de poorten der gerechtigheid, waardoor 't rechtvaardig volk zal treën. De wereld van de voleinding is gekomen. En Openb. 22 is niet geschreven als een mogelijkheid, maar als een heerlijke werkelijkheid voor die in Christus Jezus zijn. Het is een lange weg van Gen. 3:22 tot Openb. 22, een weg van bloed en tranen, maar bovenal een weg van het bloed en de tranen van onzen gezegenden Borg, een weg van lijden en sterven, van nederdaling ter hel, maar Godlof ook een weg, waarop Hij zaad zal zien, en waarop Hij een gemeente vergaderen zal wedergeboren tot een levende hoop. Zalig zijn zij, die roemen in Zijn kruis, en die over Golgotha heen de wereld der voleinding zien komen met den boom des levens. De wereld van de vastgelegde keus, met vrijheid tot het eten van den boom des levens. Zij zullen nu eeuwig frisch en groen zijn om den Heere te dienen. Het was dus een daad van groote barmhartigheid, opdat ons verkondigd zou kunnen worden Jezus Christus, en die gekruisigd, en wij door een waar geloof in Hem weer vrijheid zouden krijgen om het paradijs weer te betreden, het kroondomein van God, waar het leven is tot in eeuwigheid. v. d. B.

## KERKELIJK LEVEN

„sooma” zou zijn een nationale gemeenschap, welke boven die der steden (d.w.z. der plaatselijke gemeenschappen) zou staan. Alle Grieken van de provincie Cyrenaica zouden erin begrepen zijn. „Sooma toon Hellénon”, d.w.z. „lichaam der Grieken”, zou dan willen aanduiden: een echte, wezenlijke nationale ORGANISATIE van de Grieken; en keizer Augustus zou dus een zekere rassenpolitiek hebben begunstigd: de Grieken waren toch maar een soort van „heerenvolk”.

Tegen deze opvatting nu rees bedenking. Niet zoozeer uit overweging, dat het woord „sooma” niet zou kunnen duiden op zoo'n „organisatie”, o neen. Maar omdat de kwestie van de „liturgieën”, van de rijksdiensten, de belastingen, de wettelijke verplichtingen was geregeld in het kader van plaatselijke burgergemeenschappen. Een locale, een plaatselijke regeling was getroffen, niet een nationale, die boven de plaatselijke zou staan. De politiek van de Romeinen zou er juist op aangelegd zijn, niet toe te laten, dat er nationale organisaties ter overkoepeling (of doorbreking) van plaatselijke burgerlijke gemeenten zich zouden vormen; laat staan, dat de keizer ze officieel zou willen doen gelden, ja zelfs begunstigen.

Daarna kwam de opvatting, dat „sooma” zou kunnen aanduiden niet een boven de plaatselijke burgerlijke gemeenten uitgaande organisatie van de Grieken, doch een organisatie van Grieken, telkens weer in elke burgerlijke gemeente van het gebied van Cyrenaica.

Maar onder verwijzing naar onderscheiden teksten betoogde De Visscher, dat een collectiviteit als zoodanig geen lichaam geheeten wordt. Lichaam beduidt een eenheid. Een collectiviteit kan natuurlijk wel als een eenheid worden opgevat of ingericht, en dan kan ze DAAROM ook wel een „lichaam” heeten, maar dan niet omdat ze collectiviteit is, maar omdat ze als een eenheid in aanmerking komt. Door bijkomende regelingen of afspraken. Als men het van dien kant bekijkt, dan kan er volkomen regelmatig, zegt De V., sprake zijn van een „sooma” eener „polis”, d.w.z. het „lichaam” van een „stad” (of staat). Dan kan zoo'n „lichaam” ook optreden als rechtspersoon (De V. verwijst naar Schnorr v. Carolsfeld, Geschichte der juristischen Person, München, 1933, I, 177 f.). Als er maar een „eenheid” een „geheel” is, dan kan men spreken van „lichaam”, anders niet. Ook een collectiviteit kan, indien ze geen eenheid, geen geheel is, op den naam „lichaam” geen aanspraak maken.<sup>2)</sup>

Verleden week noemden we even het woord „politeuma” (of „koinon”). In verband met het bovenstaande is het de moeite van het onthouden waard, dat er ergens sprake is van een „politeuma van de

<sup>2)</sup> Over het latere woord „soomatelon” voor „corpus” of „collegium”, verwijzing naar Radin, Legislation of the Greeks and Romans on Corporations, diss. Columbia Univ. 1910, zie De Visscher, 91, noot 2.



end worde  
alle zon-  
Oversten  
ge optrek-  
gaan tot  
heilig hof,  
randelijke  
boom des  
oven en te  
geloofs-  
en Midde-  
en het pad  
e verplich-  
straf en de  
voldinding,  
nen. Hij  
nmer eens  
in onzen  
en der ge-  
zal treën.  
En Openb.  
maar als  
istus Jezus  
tot Openb.  
ovenal een  
gezegenden  
nederdaling  
p Hij zaad  
aderen zal  
zijn zij, die  
na heen de  
boom des  
t, met vrij-  
te dienen.  
hartigheid,  
ezus Chris-  
r geloof in  
et paradys  
God, waar  
v. d. B.

#### K LEVEN

hap, welke  
ke gemeen-  
e provincie  
poma toon  
, zou dan  
tionale OR-  
gustus zou  
anigtd: de  
eerenvolk".  
Niet zoo-  
niet zou  
neen. Maar  
in de rijk-  
plichtingen  
lijke bur-  
laatsen-  
natio-  
staan. De  
aangelegd  
organisaties  
plaatselijke  
laat staan,  
gelden, ja

" zou kun-  
selijke bur-  
den Grief-  
elkens weer  
ied van Cy-

den teksten  
iviteit  
eten wordt.  
n collecti-  
orden opge-  
ook wel een  
collee-  
heid in  
ngen of af-  
kt, dan kan  
ke zijn van  
chaam" van  
chaam" ook  
V. verwijst  
juristischen  
r maar een  
in kan men  
een collecti-  
d, geen  
n aanspraak

voord „poli-  
het boven-  
den waard,  
ma van de

voor „cor-  
r Radin, Le-  
rations, dis-  
ot 2.

Joden in Berenice" (in Cyrenalca). Daarmee wordt aangeduid de gemeenschap van de Joden in een bepaalde plaats. Die gemeenschap zou dan binnen de civiele, de burgerlijke gemeente dus, een eigen kring vormen, uiteraard met als geestelijk centrum het „Jeruzalem-dat-beneden-is", dat Paulus in den Galatenbrief dienstbaar noemt, „met haar kinderen"; terwijl dan de christenen hun centrum hebben in het Jeruzalem-dat-boven-is. Elders (Filipp. 3:20) spreekt hij tot de christenen, dat „óns politeuma" in den hemel is, vanwaar wij ook den Kurios, niet een Kurios als den Keizer van Rome, maar Christus, als Sôter, als Zaligmaker verwachten. Politeuma zou dus aanduiden de gegroeide gemeente, die in de burgerlijke gemeenschap (onder den Keizer) zich doet kennen als geregeerd vanuit de plaats waar Christus „zit", ter rechterhand van den Vader. We krijgen dan drie gedachtenschaakelingen:

a) de burgerlijke gemeente als politeuma heeft haar regeercentrum in Rome;

b) de Joden in zoo'n burgerlijke gemeente zeggen: maar ONS politeuma is in Jeruzalem, vanwaar we nog eens een glorieuzen „David" verwachten als Sôter, als Behouder, Redder.

c) de christenen in zoo'n burgerlijke gemeente houden elkander voor: maar ONS politeuma is in den hemel, in het boven-Jeruzalem, waar onze „David" al lang is, in zijn op grond van zijn kruislijden verdiende glorie; en vandaar verwachten wij Hem als ónzen Sôter, die ook ons in de glorie zal zetten.

Maar politeuma (eigensoortige en eigen-leven ken- nende gemeente) wordt als „sooma" (lichaam) hier tot een georganiseerde plaatselijke kerk, afgeleid met een eigen adres, en zich afgrenzende in orga- n i s a t i e vorm tegen civile politeumata VOORZOO- VER DIE STAAN ONDER HEIDENSCHEN EN AF- GODISCHE jurisdictie, en tegen Joden met hun nog steeds gedroomde nationale, maar ook al afvallige, en dienstbare „vleeschelijke" trots, op zoek naar een nieu- wen generalissimus David. Vormen dezen binnen de ci- vile gemeenschap een synagoge des Satans, zoo vor- men de christenen in hun plaatselijke kerk een syna- goge van den waren Zoon van David, den waren Ar- cheeg-Koning-Basileus hierboven, een „sooma" (li- chaam), d.w.z. een organisatie, plaatselijk een wettige eenheid, Van Christus, niet van Augustus of een an- deren Caesar.

Politeuma zou dan zijn een collectiviteit (de chris- tenen, als INDIVIDUEELE GELOOVIGEN, zijn naar elkaar toegekropen, en hebben elkaar omhelsd). En als dan later dit politeuma, deze gemeenschap, die — geheel correct — is genoemd naar haar s a m e n - stellende elementen<sup>a)</sup> (de geloovigen), een SOOMA heet, een lichaam, dan zou daarmee aangegeven zijn, dat ze, nadat ze elkaar gevonden hadden („organisch") nu ook zich hadden ge- organiseerd tot „sooma" („lichaam") (insti- tuut) geworden zijnde. Want een collectiviteit, die niet zich organiseert tot „sooma", vergaat en wordt verstrooid. In haar „sooma" (lichaam)-wor- ding, in haar karakter dus als plaatselijke kerk met a m b t e n, en een bepaald adres, wordt het politeuma dus openbaar als wettelijk geregeld „sooma", „Sooma" van Christus is dan plaatselijke kerk. **HEELEMAAL NIET „QUA ORGANISME", DOCH „QUA INSTITUUT".** K. S.

a) Quelle que soit sa signification speciale, „koinon", comme „politeuma", désigne une collectivité et se déter- mine correctement par le génitif de ses éléments compo- sants. De Vlasscher, p. 92, noot. Let op: „ons" politeuma, het politeuma van „ons-bij-mekkaar". Maar het „sooma" van Christus. Organisme-ideeën (iets anders dan kerk ALS organisme) ligt in de uitdrukking „vleesch van zijn vleesch", man en vrouw zijn één vleesch. In den coitus, doch vormen welbewust een rechtsfiguur in en door het sluiten van een wettig huwelijk, een „sooma", met rechtsfiguur. „Sooma" is dan wat door het huwelijk als daad ontstaat te- genover de wet: het gezin. Ze zijn indi- vidueel één „vleesch" met elkander, organisch: hun instituut (het wettig bekende gezin) is een „sooma".

## Caricatuur?

Dr F. L. Bos schrijft in „De Roeper" van 5 Maart j.l. onder het opschrift: „Discussie onmogelijk", dat ik, evenals Prof. Dr K. Schilder, een caricatuur-voor- stelling gegeven heb van wat in de tien stellingen let- terlijk gezegd werd. Ik zou n.l. Dr Bos in de schoenen geschoven hebben en in De Riformatie en in „Dienst", het maandblad voor ouderlingen en diakenen, dat vol- gens hem een wettig besluit is: een besluit, ge- nomen met meerderheid van stem- men, terwijl de derde stelling toch duidelijk zegt: als o n w e t t i g moet worden aangemerkt en rechts- kracht ontzegd aan elk kerkelijk besluit, dat (kort uitgedrukt) in strijd is met Gods Woord en de K.O. Waaruit volgt, voor een kind te begrijpen, onmiddellijk, zegt Dr Bos, dat een wettig besluit is: een besluit, dat in overeenstemming is met Gods Woord en de K.O. Desondanks borduurde ik maar op het verkeerde stramen voort. Men zal begrijpen, zoo be- sluit Dr Bos, dat bij een dergelijke wijze van polemiek voor mij de discussie onmogelijk is.

Zoo verlaat dan Dr Bos de debat-zaal. Ik zou hem echter graag, eer hij uit het gezicht is, in Staringen

## De taal van Gods volk

Op een van zijn tochten door Jeruzalem ontdekte Nehemia kinderen, die de Joodsche taal niet machtig waren, maar zoo wat hebreuwsch en asdodisch, wat joodsch en ammonietisch of wat joodsch en moabie- tisch door elkaar wauwelden. De oorzaak van dat „koeterwaalsch" in den mond van die jeruzalemsche kleinen was niet ver te zoeken: het waren kinderen van joodsche vaders en asdodische moeders, van is- raëlitische mannen en ammonietische vrouwen, van mannen uit Jeruzalem en vrouwen uit het land der Moabieten.

Als vader en moeder samen spraken, probeerde va- der moeder met een mondje vol asdodisch tegemoet te komen en moeder trachtte vader met wat aangeleerd hebreuwsch te plezieren en de kinderen leerden zoo nóch de taal van moeder naar behooren, nóch van vader, maar brabbelden het een door het ander.

Fel en hartstochtelijk heeft Nehemia met de vaders van deze kinderen getwist en hen onder eede laten beloven, dat het, voorzover het aan hen lag, met deze vermenging uit zou zijn: dat ze voor hun zonen geen vreemde vrouwen zouden nemen en hun dochters niet aan heidensche mannen zouden geven. Dat optreden van Nehemia tegen die gemengde huwelijken was voor hem niet een kwestie van het zuiver houden van het bloed, maar van het bewaren van den geest, niet een zaak van het ras, maar van het houden van het ver- bond Gods. Hij stelde deze mannen Salomo tot een waarschuwend voorbeeld: er was geen koning als hij en hij was zijn God lief en zelfs hem deden de vreem- de vrouwen zondigen! (Neh. 13:23-27).

De taal is een van de uitgangen des levens en deze uitgangen zijn uit het hart. En als de menschen de taal van Gods volk en de taal der wereld door elkaar brabbelen, dan is dat mengelmoeisje in hun mond een symptoom dat ze half bij de Schrift en half bij de wijzen der wereld zijn ter schole gegaan: hun taal maakt hen openbaar.

Leg Uw oor maar eens te luisteren!

Dan kun ge er van schrikken, hoe krom de men- schen óók in de kerk spreken soms over den HEERE en Zijn groote werken. Dan hoort ge gereformeerde menschen reppen van „onzen lieven heer", van „een menschwaardig bestaan"; dan hoort ge ze zeggen, dat een mensch toch „recht" heeft op geluk; op een van staatswege verzorgden ouden dag; dan spreken ze over „werkgevers" en „werknemers" alsof Zijne Majesteit de mensch het werk maar voor het geven en het werk maar voor het nemen heeft; dan hoort

trant willen toeroepen: geachte broeder, niet zoo haastig, sta eens even stil. Ik ben geen vriend van vitten, maar Dr Bos, hebt U niets verge- ten?

Immers juist in den zelfden tijd dat Dr. F. L. Bos (met Ds. v. Teijlingen) zijn 10 stellingen pu- bliceerde in „Eenigheid des geloofs" van 10 December 1948, had hij (4 December 1948) in „De Roeper" het volgende geschreven: „Maar als dat misschien verkeerde besluit wettig (onderstreeping van Dr Bos) genomen is met meerderheid van stemmen, dan heeft de bezwaarde partij er zich vooralsnog naar te schikken. Hij kan — en dat is zijn volste recht — trachten dat besluit ongedaan te krijgen, maar zoolang dat niet gebeurd is, heeft hij dat besluit te aanvaarden en als rechtsgeldig te erkennen".

Ik heb in mijn artikelenreeks Dr Bos op dat tweede gebruik, en nu in geheel anderen zin, van het woord „wettig" gewezen. Het is geen klein verschil, of ik het woord „wettig" bezig:

A. in den zin van: wat bij stemmen-meerderheid is vastgesteld; of

B. met de betekenis: wat vastgesteld is in over- eenstemming met Gods Woord en de K.O.

Dr F. L. Bos laat mijn verwijzing naar A liggen. Hij reageert er niet op. Hij schenkt er geen aandacht aan. Hij heeft het klaarblijkelijk vergeten. Hij zegt alleen: o n w e t t i g was 10 December wat in strijd is met Gods Woord en de K.O. Welnu, dan is wettig wat overeenkomt met Gods Woord en de K.O. Wie het anders voorstelt, teekent van mijn opvatting een caricatuur, en met zoo iemand discussieer ik niet verder.

Maar met dat al maakt Dr Bos A niet ongedaan. En hij maakte A practisch gelijk aan B, dat is: wat vastzit aan een besluit, bij meerderheid van stem- men genomen, is bij hem hetzelfde als wat vastzit aan een besluit, dat in overeenstemming is met Gods Woord en de K.O. O zeker, hij zegt wel, dat men bij A het recht heeft, zich te verzetten, en men zich aan een verkeerd besluit niet mag onderwerpen. Doch als hij dat recht door vele restricties beperkt heet, legt de „bezwaarde" toch in 't eind nog het loodje. Maar de zaak waarop het aankomt en waarom ik mijn aanval richtte is, dat in de kern-quaestie A en B worden geïdentificeerd. Willen we ze ter verifieering even naast elkaar leggen?

#### OP EN OM 'T KERKPLEIN

ge niet meer van een meisje, dat dienen, maar van een, die — Kuyper signaleerde het reeds voor jaren — „in betrekking" gaat. En in de kerk beluistert ge soms de taal van de meest onschijnlijke mystiek; hoort ge van „spanning" spreken op een wijze, waarop de Schrift het niet doet; beluistert ge klanken, meer aan de spraakmakende gemeente der existentie-filo- sofien dan aan de Schriften van profeten en apostelen ontleend.

En ook die taal openbaart de harten. Dat koeter- waalsch is een symptoom van verval, straks van den afval van den hoogen God.

We hebben óók reformatie in onze taal noodig! Gods volk moet meer zijn eigen taal spreken!

De taal van Gods volk!

„De tale Kanaäns"?

Nu, dát liever niet!

Want wat men zoo onder „de tale Kanaäns" ver- staat, het typische seetetaaltje, dat in bepaalde krin- gen van godsdienstige menschen gesproken wordt, komt ons voor zelf een van de meest sterke stalen van de „vermenging der talen" te zijn. Het is een jargon, dat én uit de klare bron der Schriften én uit de troebele bronnen van een onschijnlijke filosofie en onbijbelsche mystiek wordt gevoed en dat in den loop der tijden uit de studeerkamers van scholastici en de zielseenzame vertrekken van mystici via den kansel naar de kerkbanken gevloerd en daar gestold is.

Maar wat we wel moeten leeren is: de taal der Schriften te spreken.

Zooals ons voorgelacht het bouwen van het land van Hem heeft afgekeken, die den hemel en de aarde schiep, maar een hof plantte; zooals onze voor- ouders het van den HEERE geleerd hebben „met de wol van de kudde zich te kleeden, toen God rokken van vellen maakte en hun die aantrok; zoo hebben ze ook het spreken van Zijn lippen afgelezen, toen Hij tot hen sprak. En met hun spreken is het verkeerd gegaan, toen ze ophielden naar Hem te hooren; de ongehoorzaamheid aan den HEERE is de bron óók van het taalbederf. En het herstel, de dagelijkse vernieuwing ook van ons spreken, komt alleen door het hóoren van het Woord. Hier heeft ook de predi- king, dat krachtig middel tot zaligheid een roeping van God. Zij heeft de taal der gemeente te vormen door zelf de taal van de Schrift, de spraak van den Heiligen Geest door te geven en vóór te spreken.

D. E. C.

#### A

„De Roeper" van 4 De- cember (over besluit bij meerderheid van stem- men).

„In art. 31 K.O. „is geen sprake van rechtsgeldig maken, maar van voor rechtsgeldig houden. Dat gaat er dus van uit, dat het besluit al rechts- geldig is. Daarop rust de plicht om het als rechts- geldig te erkennen".

„In dit verband moet ik iets zeggen over het z.g. ratificatierecht. Ofschoon er onder ons zijn, die daarover spreken, bestaat dit ratificatierecht m.i. niet".

„Best mogelijk, dat de bezwaarde partij gelijk heeft en dat het genomen besluit verkeerd is. Maar als dat misschien verkeerde besluit wettig geno- men is met meerderheid van stemmen, dan heeft de bezwaarde partij er zich vooralsnog naar te schik- ken".

Vertoont nu A sprekend de trekken van B, en om- gekeerd, of niet?

Heb ik misgetast door aan B toe te schrijven wat van A geldt?

En als het woord „caricatuur" gebruikt wordt, wie is voor die caricatuur aansprakelijk?

#### B

„Eenigheid des geloofs" van 10 December (over wettig besluit, d.i. een be- sluit in overeenstemming met Gods Woord en de K.O. „De Roeper" van 5 Maart).

„Elke wettige be- slissing van een kerkelijke vergadering is als zodanig bindend, en behoort voor vast en bondig te worden gehouden, d.i. als rechts- krachtig te worden er- kend".

Mitsdien moet worden afgewezen:

a. het z.g. ratificati- recht der mindere verga- deringen;

b. het recht van de te- gen een wettig besluit be- zwaarde partij, zich daar- aan vooralsnog niet te onderwerpen", etc.

We zijn er nog niet.

Als Dr Bos achteraf verklaart, dat hij met wettig besluit bedoeld heeft: een besluit in overeenstemming met Gods Woord en de K.O., dan wil ik hem graag geloven. En als hij niet meer in juist denzelfden tijd geschreven had, dan waren wij ongetwijfeld van de partij der kinderen geweest. Dan hadden we alleen